

פרוטוקול מס' 22/ג

מישיבת ועדת הכלכלה, ביום ג' א' סיון תשי"ח

20.5.58 בשעה 1115

נוכחים:

- היו"ר - ב. אבניאל
- מ. אולמרט
- ב. אזניה
- מ. אונא
- ע. איכילוב
- י. אלון
- י. אלמוג
- ש. בז'רנו
- י. ניצרי
- ש. פרלשטיין
- ג. שוקן
- א. תלמי

מזמנים:

- שר החקלאות ק. לוז
- מר נימון - משרד החקלאות
- ד"ר י. דיין - משרד המשפטים
- מר וירשובסקי - משרד המשפטים
- ד"ר יעקובסון - התאחדות בעלי התעשיה
- מר ע. רוטמן - התאחדות בעלי התעשיה
- מר הוכשטיין - מרכז השלטון המקומי
- מר ניסבוים - סגן ראש עיריית חיפה
- מר בן-צבי - ראש מועצת גבעתיים
- מר ארליך - מהנדס התברואה, עיריית חיפה
- עו"ד יחיאל -
- מר נ. בר - יועץ משפטי לעיריית ת"א

סדר היום:

חוק המים.

היו"ר ב. אבניאל:

אני פותח את הישיבה.

אני מברך את שובכם לשלום ומקווה שבחודש הקיץ
נספיק לעשות עבודה יעילה ולחסל כמה חוקים בצורה זאת או אחרת ולגמור אותם;
אני מקדם בכרחה את נציגי התאחדות האכרים שבאו לסיים בפנינו את חוות
הדעה שלהם בענין חוק המים.

לפני שאנו נגשים לדיון ירשו לי החברים להודיע
או להזכיר לחברים כי במועדו בחרנו בוועדת משנה בראשותו של חבר הכנסת
אולמרט ובהרכב של חברי הכנסת: אונא, גב' תלמי, איכילוב, שורש וח"כ
שוקן. עליהם הוטל לעבור על פסקי החוק לנתחם ולחברם ולצביאם בפנינו
כדבר יותר מושלם ומוכן לסיום. הוועדה נתכנסה רק פעמיים כי נתקלה
בקשיים לפני שמעה את הגופים העיקריים. במועדו אנו החלטנו שאת שלושת
או ארבעת הגופים העיקריים כגון: התאחדות האכרים, הרשויות המקומיות,
מחלקת ההתיישבות של הסוכנות וכדומה, נעביר למליאה. עכשיו הבעיה היא
זאת.

לי נדמה שהוועדה יכולה להמשיך בעבודתה באופן
מקביל לעבודתינו אנו. אנו יחד עם הוועדה שומעים את אותם החישובים, כך
שהוועדה למעשה תשמע אותם ויחד עם זאת היא יכולה לעבור על הטענות -
להעביר את אותם הטענות השנויים במחלוקת או אלה הטענות שמיעת הגופים
הללו, להעבירם אחר כך לסיום העניינים במליאה. אם דעת הוועדה איננה
כזאת, אז נקבל החלטה אחרת. אם דעת הוועדה כזאת אני ממליץ שנעשה כך
פדי לגמור את העבודה.

ע. איכילוב:

אני רוצה לחזור לנוכח שהתקיים בזמנו
בוועדה. בסוף המושב האחרון התנגדנו התנגדות
מחלטת לשמיעת הגורמים המרכזיים. העיקריים הנוטים לחוק המים תשמע
בוועדת משנה ולא במליאה. ובאמת הסו"ד סיכם שאין הכוונה ע"י בהצעת
ועדת משנה להעביר את הפגישה עם הגורמים המרכזיים לוועדה זו אלא את
הגורמים המרכזיים להזמין למליאה, אבל בדעתו יכולה ועדת המשנה לעבור
באותו זמן. לי לא כל כך ברור מדוע לא יכולה לחכות חודש ימים ועדת
המשנה עד לשמיעת הגורמים האלה.

עד עתה התקיימו שלוש ישיבות, שתיים בהשתתפות
המרכז החקלאי ואילו השלישית - התאחדות האכרים, יש עוד לשמוע מקורות
ואת הרשות המוציאה פליט. אחר-כך הצעתי לראות את תל-אביב כגורם בפני עצמו
חבר-כנסת בז'רנו העלה גם את הבעיה של התאחדות בעלי התעשייה.

אני חושב שוועדת המשנה יכולה לחכות עד לשמיעת
גורמים אלה ואחר-כך לעבור לישיבות. אפשר על ידי רוב להחליט שוועדת
המשנה תשב אבל לא אראה בעיה שום עזרה עניינית למטרה. אני מציע שנגמור עם
הגורמים המרכזיים האלה ואחר כך וועדת המשנה תוכל לעבור ברצינות.
אני חושב שעד ה-15 ליוני אנו צריכים להקדיש את הזמן לפגישות עם הגורמים
המרכזיים שהזכרתי ובה נביא שירות ולא הפרעה, בעזור להחיש ולא לבלום את
התקדמות החוק.

ס. אונא:

אני לא רואה קושי לעשות זאת במקביל. יש כל כך
הרבה פרטים בחוק שיש לדון עליהם ולא דווקא
הקשרים עם הגישה העקרונית. מוטב זה ייעשה בצורה זאת.

ס. אולמרט:

נהגנו להקריא את כל הערות של הגופים המרכזיים
לכן אם הגופים המרכזיים יוכלו להגיש חומר
בכתב לפני זה, חומר זה ישמש לעבוד בוועדת המשנה. אני רואה כל פסול
בעבודה בצורה זאת.

י. אלמון:

תשמע את "מקורות" וגמרנו את העניין. אתה מדבר
מ"א איכילוב על "מקורות" ועירית תל-אביב,
את מקורות נשמע במליאה ואילו את עירית ת"א נשמע בוועדת המשנה, ובה
גמרנו את העניין.

היו"ר ב. אביאל:

הוועדה אחרי שמיעת הגורמים האלה תתחיל
בעבודתה. אני מקבל את ההצעה.

סוכם: הוועדה קיבלה פה אחד את ההצעה.

ד"ר יעקובסון:

בישיבה הקודמת נשאלה השאלה האם מקורות יכולה לשמש צרכן לחוק המים. דבר ראשון, מקורות אינה עוסקת רב בענייני מים אלא גם בענייני נפט. ענייני נפט זה עניין ספקולטיבי. לדעתי אין סיבה שצרכן המים יהיה משועבד בענייני נפט.

הערה שנייה. דברתי תוך אי-ידיעת פרטים על המאזן של "מקורות", על המבנה הכספי של "מקורות". עכשיו יש בידי מספרים. אמנם המאזן האחרון של "מקורות" נערך כפי שהתברר ביום 31.3.56. מאזן יותר חדש עדיין לא קיים.

מר ניומן: קיים.

ד"ר יעקובסון:

בקשתי מאזן יותר חדש ונאמר לי שמאזן כזה לא קיים. אני חושב שגם אם קיים מאזן חדש לא יהיו בו שינויים קיצוניים. לפי המאזן הזה יש 30,000 לירות מניות מהסוג שיש להם בלי כל ספק השפעה. ישנן מניות נוספות בסכום של 999,803 לירות, קצת פחות ממליון לירות במניות מסוג שאינני יודע אם יש להן השפעה על ענייני החברה או לא. כל יתר ההון שרשום בסכום קרוב ל-50 מליון לירות נוצר מתוך תשלומים של צרכנים שרכשו דמי זכות מים, והמניות האלה כולן מאתרו הסוג שאינן מקנות שכונות לסיבידובה, אינן מקנות זכות להצבעה, ואסור למכור אותן, להעביר אותן לצד שלישי, ולכן כל הענק הזה בנוי על הון אמיתי של מליון לירות וכמה אלפים. נוסף לזה קרוב ל-100 מליון לירות הלוואות מסולתרות. אלה הן ההערות שרציתי לציין כאן.

הי"ד ג. אבניאל:

בנקודה זאת אני רוצה להביא את עמדתכם. מה אתם תובעים שבקשר עם חוק זה אנו נעשה עם "מקורות

ד"ר יעקובסון:

הצעתנו היא שרשות המים הארצית תהיה גוף ממלכתי ותתעורר איפא השאלה של הלאמת "מקורות", ודומני שזה יהיה תהליך פשוט מאד כי 2/3 של ההון הם כבר בידי הממשלה, ולכן נשאלת השאלה של המישים מליון מניות שאינן נותנות לבעליהם שום דבר, דומני שרוב בעלי המניות האלה יהיו מוכנים לוותר עליהן ללא כל פיצוי כי אין כל ערך מהן, ולכן השאלה היא איך הממשלה תרכוש מליון אחד של מניות. דומני שזאת שאלה פשוטה מאד.

מר רוטמן:

בסעיף 59 מדובר על הגבלה של שטח מגן לרצועה והחוק קובע שזה צריך להיות עשרה מטרים, בה בשעה שבמסעיפים אחרים זה ניתן לשנינו בהתאם לתכנית. אם קובעים עשרה מטרים זה בזבוז. אנו מציעים שזה ישאר בצורה של הווריאציה לפי הגישה וההגנה לקו המים.

נקודה שנייה, שבשטח רצועת האדמה אסור לבנות או לעבד את האדמה בצורה של עיבוד קבוע למטעים או דברים דומים אלא לפי קביעת נציג המים. הדבר הזה בחוק אינו מופיע, שנציג המים נותן את החלטותיו הדבר הזה גורע מערכו של המקום בהרבה. אם מישהו ירצה למכור את הנכס שלו ובתוך הקרקע שלו עובר קו המים, הקונה באופן הגיוני יחשיב את הקרקע לחסרת ערך אם הדברים לא יקבעו בצורה ברורה.

הצעתנו היא להוסיף סעיף שבעל שטח אדמה אשר עליה חלות תקנות סעיף 59, רשאי לבקש את נציג המים, שנציג המים יקבע באיזה מידה יהיה באותו שטח הכפוף להוראות סעיף 59... (לא נשמע).

ד"ר יעקובסון:

סעיף 64 מקנה זכות לקבל פיצויים לפי שיטה עסקית. זאת אומרת הוא קובע במקרים מסויימים אם מקרה א' ב' או ג' רשאי בעל הקרקע לדרוש פיצויים. אנו במקום זה מציעים נוסחה יותר כללית שהיא מקיפה את הכל.

אני צריך להתעכב קצת על התוכן, על הזכות לקבל

פיצויים.

החוק אומר שהרשאי בפיצויים רשאי לתת אותם בעיין במקום בכסף, וזאת שגיא חמורה. כלל אחד מקובל בחוק הישראלי, עד כמה שאני יודע, שכל הפיצויים לבחור אם הוא רוצה לקבל פיצויים בכסף או לקבל פיצויים בעין, אבל אסור לכפות עליו פיצויים בעין. אני יכול לתת דוגמה. למשל אדם שלקח לו את אדמתו ונתנו לו אדמה בסביבה זרה לו, שם הוא אינו בבית, אקלים של אותה סביבה אינו נוח לו, בגלל מתן פיצויים בעין במקום בכסף הוא לא יכול ללכת לוועדת השפיטה, אבל אילו היו נקבעים לו פיצויים בכסף הוא היה יכול להפנות את תביעתו לוועדת השפיטה. אם אדם אשר זכות הפיצויים אינה מספיקה לו יכול לפנות לוועדת השפיטה. אדם שלא קיבל כסף אלא במקום זה קיבל פיצויים בעין, אין הוא יכול להגיש תביעה.

החוק מסמיך את שר החקלאות לקבוע כללים לפי סוגי הפיצויים. באופן תיאורתי יכול שר החקלאות להגיד דונם אדמה אינו שווה יותר מסכום מסויים, אפילו סכום מינימלי, לידה או אפילו פרוטה, עד כדי כך. אני משוכנע כמובן ששר החקלאות לא יעשה דבר כזה. אבל החוק מסמיך אותו לעשות משהו כזה ובאופן כזה השר נהפך למחוקק. נמסר לו תפקיד שרק הכנסת או השופט או מערכת החוק של הוועדה יכולה למלא אותו. לכן יש להוציא מהחוק את ההערה הזאת ששר החקלאות יהיה רשאי לקבוע כללים למתן פיצויים. יש חוק כללי הקובע איך מחשיבים את הפיצויים במקרה אחר כמו הפקעת מקום, וכאן מדובר למעשה על הפקעת מקום.

מ.ר. רוטמן: בסעיף 79 נאמר (קורא את הסעיף).

אצו גורמים שזוהו לא רצוי למסור את הסמכות לשר לשיקולו הבלעדי מבלי לקבוע כללים מוגדרים לחישוב דמי המים. שר החקלאות רשאי לאחר מועצת המים, לקבוע בסיס לחישוב המים על בסיס העצמים האסורים.

על סנת להגן על הצעתינו אנו מציעים להוסיף פסקה האומרת: רשאי כל צרכן לבקש מהשר לקבוע תעריף, ורשאי השר להענות לבקשתו.

בסעיף 80 ב" אצו גורמים שיש להבטיח בחוק שמפק לא ידרוש בגלל הספקת מים, שהצרכן ישחתיף במס המים של הספק. אנו מציעים שאם יקבע בחוק דבר כזה או ימצא דבר כזה, מי שהשתתף עד עכשיו בהשקעות כאלה, אם החוק יבקע מינימום או יבטל את ההשתתפות הזאת, שיקחו בחשבון את ההשתתפות הזאת במס ההכנסה. כלומר, שיקחו בחשבון בחישוב מס ההכנסה את כל ההוצאות האלה.

בעניין קר ההשוואה לדמי מים. אנו חושבים שהקרון הזאת לא צודקת בהרבה נקודות. עד עכשיו פיקוח מקורות המים נעשה בידי כל מיני אנשים פרטיים, לפני התקופה של הדבר המאורגן. אנו אומרים שפיקוח מקורות המים הוא תפקיד של המדינה ואין להטיל אותו על צרכן המים. ישנם צרכי מים שדברו אדמות במיוחד במקום שמקורות המים יותר זולים, אבל הם שילמו בעד הקרקעות מחיר יותר יקר, רק בגלל מקורות המים. מצד שני - אנו חושבים שאמנם מה ששייך לעניין הפוליטי - בטחוני או דברים כאלה שיש ליישם שובים בכל מיני מקומות שהחקלאות אינה מצדיקה זאת, זאת בעיה שלא דוקא צרכן המים צריך לפתור אותה, זאת בעיית המדינה והמדינה צריכה לדאוג לדברים האלה.

דבר נוסף. נעשה עוול כלכלי מדיני, מפני שאם יהיה דבר שכזה, נגיד יגדלו אספסת במקום שמחיר המים יקר מאד, אז לדעת לא צריכים להרשות להם לגדל זאת. אבל אם תהיה קרן השוואה, משק יגור ירצה מחר לגדל אספסת, וגיידול כזה איננו מצדיק מנקודת ראות זאת. זאת תהיה כלכלה לא נכונה ללכת בקו זה, לתת היזלת מחירים גם בנקודות כאלה שלא מצדיקות בזבוז מים. יתכן שבנקודות אחיזה צריך להיות ישוב, אז צריכים לתכנן בשביל גידולים מיוחדים ולא לתת לאותו ישוב יד חופשית לגידול.

ד"ר יעקובסון:

למעשה תנאי האיזון יהיה מס מיוחד על
החקלאות. מדוע?

אני חושב שלצרכן הביתי לא איכפת אם המים עולים לו פחות או יותר. בתקציב הכללי של הוצאותיו, המים תופסים מקום צנוע מאד. גם בהוצאות היצור של התעשייה המים לא תופסים מקום חשוב. ביצור החקלאי המים הם סעיף בעל חשיבות מסודרת ראשונה, ואם תבוא לי יקר את התוצרת החקלאית בצורה זאת, זה ישפיע על כל הכלכלה של המדינה.

אני עובר לפרק השלישי של החוק המדבר על מוסדות המים. בראש וראשונה מועצת המים. מועצת המים לפי הצעת החוק תהיה מורכבת מנציגי הממשלה ומנציגי הצבור, והרוב יהיה של נציגי הצבור, אבל רק רוב הנציגים. נוסף על הנציגים האלה יהיו חברי המועצה האיזורית, שר החקלאות שיהיה היו"ר ונציג המים. נוצר מצב כזה שאם יתווספו עוד שני חברים יהיה הרוב בכל זאת בצד הממשלה. ולכן, אם רוצים שבאמת נציגי הצבור יהיו ברוב, צריכים להגיד בפרוש בחוק שהם צריכים להיות הרוב גם אם מתווספים שני הנציגים האלה של הממשלה.

דבר שני, בתוך מועצת המים לפי ההרכב המוצע, יהיה משקל מופרז לאלה שהם מעורבים עם אספקת המים, כי בין נציגי הממשלה יהיו בלי ספק אנשים המעורבים באספקת המים, אולי רק אלה שהם ספקים על אספקת המים, אבל הם בחוק תפקידם תמיד יהיו מוכנים לחלק במניות. ובין נציגי הצבור בודאי ובודאי יוכלו גם כן להיות ספקים מים, כי גם "מקורות" וגם ספקים אחרים יופיעו בטענה שגם הם מייצגים את הצבור. זאת אומרת קטורה מסוימת של הצבור. ואם אני עושה עכשיו את החשבון מה ידרשו במועצת המים, יאמרו ניתן לאלה ולאלה, לתעשיינים, מה ישאר אז בשביל החקלאות? ואני מאד מאד חושש שתיווצר תמונה כזאת שישובו במועצת המים בת 30 חברים, אולי 6 או 8 חברים מנציגי החקלאות.

החקלאות צורכת 2/3 של המים. כל הבעיות המופיעות, או רוב הבעיות המופיעות לצמצום מים, או קיצוב מים או דברים כאלה, מתעוררת אך ורק לגבי החקלאות. לגבי הצרכן העירוני לא קיימות בעיות כאלה. שאלת ההגבלות היא תמיד אקטואלית לגבי החקלאות ולגבי החקלאות היא גם מטובנת ביותר, הרבה יותר מסוכנת מאשר בכל ענף של הכלכלה. ולכן, אנו אומרים שצריכים להבטיח ולהגיד, ש-2/3 במועצת המים יהיו נציגי החקלאות.

סעיף 103 אומר, שנוסף על זה, ישנה וועדה מיוחדת לאספקת המים לחקלאות. על ההרכב של הוועדה הנוספת הזאת החוק לא אומר כלום, ורצוי שהחוק יגיד איך הוועדה הזאת תהיה מורכבת. יש להבטיח שם את הזכויות של הארגונים השונים של החקלאות.

וועדת שפיטה. הצעת הלפרין לא השתמשה במלה וועדת שפיטה אלא במלה ב"ן ד"ן. דומני שהביטוי הזה בית-דין יותר קולע. אם מישהו מערער נגד ההחלטות של וועדת השפיטה, הרי זה מועבר לבית המשפט העליון. אם ניתן ערעור לבית המשפט העליון, הרי הדרג הקודם הוא בית-דין ויש צורך להשתמש בביטוי הזה.

הצעת הלפרין גם קבעה שהשופטים מנציגי הצבור בתוך וועדת השפיטה יתמנו על ידי שר המשפטים, וגם את זה שינו, ובמקום זה ממנה עכשיו שר החקלאות. דומני שדיוני שזה ישאר על ידי שר המשפטים כי זה מבליט יותר את האופי האובייקטיבי אשר הוא לא רצוי אלא דרוש בכל בית דין. אם הרצוי הוא בידי שר החקלאות, אזי אמנם משוכנע ששר החקלאות ישתדל לסנות את האנשים המתאימים ביותר ולבחור אותם באופן אישי, אבל יופעל עליו לחץ מצד ארגונים חקלאיים, וזה לא רצוי. רצוי שחברי בית הדין יתמנו על ידי שר אחר שהוא רחוק מחקלאות ואשר הוא בוחר את האנשים לפי ראות עיניו על מנת להיות שופטים אובייקטיביים.

מע"ף 120. החוק כולל ביטול חוקים
אחרים. הוא מבטל הוראות המפורזרות בכל מיני חוקים, אבל לפי הסעיף
הזה ישארו קיימים שני חוקים ישנים, אפשר עכשיו לציין אולי שלושה
חוקים. שנים משנת 1955 שהם חוק מדינת המים וחוק הפיקוח על קידוחי
המים. החוק השלישי שיישאר בתוקפו הוא חוק הצינור. אני מצטער שלא
עשו מכל החוקים האלה חוק אחד. כל החוקים האלה נוגעים לענייני המים,
וגם לפי ההסבר שניתן בעתון הרשמי, החוקים האלה מהווים חטיבה אחת,
והיה רצוי שכל בטעונונין באספקת מים ימצא את כל הנוגע לו בחוק אחד.
אבל אם משום מה רוצה הממשלה ורוצה הכנסת להשאיר את המצב הזה שיהיו
שלושה חוקים במקום חוק אחד, הרי יש לה את כל הזכות. לועתי צריך
לתאם את הדבר הזה ואני לא רואה את התיאום הזה. למשל, חוק מדידת המים
וחוק הפיקוח על קידוחי מים, מקנים סמכויות מסוימות לפקיד בכיר
אחר שהוא ממלא תפקיד ראשי במשק המים, שהוא מנהל מפעל המים. לפי החוק
החדש יתמנה נציב מים.

שר החקלאות ק. לונז: דק - מנהל.

ד"ר יעקובסון: בשום מקדם לא אמור ששני התפקידים האלה
התמזגו לאיש אחד. הסמכויות של שני
התפקידים האלה מתהררים לפעמים. למשל, שמענו עכשיו ששר החקלאות יקבע
פללים להישוב מחיר המים ורשאי גם לקבוע תעריף. לפי חוק מדידת המים
רשאי מנהל המים לקבוע את מחיר המים במקרים מסוימים. הצעת החוק הזה
סקנה לבעל באר פרטית להמשיך את הרשות בהפקת המים גם אחרי שהחוק הזה
יכנס לתוקפו.

לפי חוק הפיקוח על קידוחי מים, זקוק כל
אדם שרוצה לקדוח באר לרשיון. חוק אחד אמר שהוא רשאי להמשיך בשאיבת
מים, ואם הבאר בתרוקנה הוא צריך לקנות באר חדשה. החוק נותן לו זכות
בזאת. בחוק קידוחי המים הוא זקוק לרשיון שיכול להנתן ויכול לא להינתן.
אני רואה סתירות מסוימות. דומני שהדוגמאות האלה מדברות כדי להוכיח
שיש צורך לעבד חוק של כל החומר הזה כדי להוציא סתירות מהחוקים האלה,
במידה וסתירות כאלה קיימות.

הי"ר ב. אבניאל: אני מניח שבזה גמרו נציגי התאחדות האכרים
את הערותיהם שהיו יסודיות ובצורה נאה, אם
כי חלק מהפרטים יכולנו לשמוע בוועדת המסנה. הדיון כסובן יתקיים אחד כך
אבל אם יש לחברי הוועדה שאלות לנציגי התאחדות האכרים, בבקשה לשאול.

ע. איכילוב: שאלה ראשונה. האם יש לכם הצעה משלכם,
סידור, שיהיה הוגן וצודק, אשר יבוא במקום
מה שנקרא היום, דמי היבור או דמי זכויות של מים? שדבר זה לא יהווה
מס בעקיפין?

ד"ר יעקובסון: לא אתנגד לכל דבר כזה, אבל אם משלמים
כסף צריך לקבל קבלה שהכסף שולם. זאת
אומרת, אם אני משלם 100 לירות, אני צריך לקבל קבלה ששילמתי 100 לירות,
ואת זה אני רוצה שינכו מהכנסתי החייבת במס. לא לתקופה של שנה אלא תקופה
המתקבלת על הדעת, כעין אמורטיזציה. דבר נוסף, אני רוצה שיהיה הסדר
שווה לכל מקום, ולא שבמקום אחד יקחו סכום מופרז ובמקום שני יסתפקו בסכום
מועט.

ע. איכילוב: אני מבין שאתם מתנגדים לחלוטין לדרך של
איזון מחירי המים. גם היום שמענו דברי
הסבר על התנגדות זאת. אני רוצה לשאול שאלה שאיננה משקפת את דעתי בויכוח.
האם אתם חושבים שיש לכם הצעה, זאת לא תהיה הצעת איזון, אפילו רחוקה מאיזון
אבל לגבי תשלום הצרכן זה יהיה קצת יותר ממה שהצרכן צריך לשלם?

שר החקלאות ק. לונז: החוק אינו אמר השוואה, דק הקטנת הפרשים.

ע. איכילוב: בויכוח בכנסת אמרתי שחל שינוי, אבל בניסוח
הזה של החוק יש סכנה שהקטנת הפרשים יכולה
להיות קרובה יותר לאיזון מאשר כך. הסכנה קיימת ואני רוצה למנוע אותה.

מ. רוטמן:

החוק אינו נותן הגבלות לדבר הזה. בפגישות עם מנהל המים סובר שהממשלה תקציב סכומים ידועים של פערים שלא יכולים לעמוד בהם, אבל לאשר דבר כזה שיכול להשתנות מידי פעם בפעם זה דבר לא בריא, כי אף אחד לא יוכל לגשת ולעשות חשבון מה תהיינה הוצאותיו למפרע, לפי איזה בסיס. החוק אינו מגדיר זאת, וזה דבר מסורבל כי אי אפשר לעשות קלוקולציה.

הי"ר ב. אבניאל:

לדעתך אפשר להגדיר בחוק את כל הסיבות של התשלומים?

מ. רוטמן:

אמרנו שבדברים כמו פיתוח ובטחון, שהם שייקרו את ענין המים, הם צריכים להכנס בתקציב המדינה, וכל עזרה נפתור לפי הסקלה שעלינו לפתור בכל מיני צורות של מיסים ולא צריך להטיל את המס על המים, ונתנו נימוקים מדוע זה מייקר.

ד"ר יעקובסון:

צריך להיות ברור שההוזה ניתנת למי שתיה ובשום פנים לא לטיפול בשדה או דבר דומה לזה. אני לא יכול להבין מדוע את הוצאות המים היקרים צריכים לשאת דוקא בשטח החקלאות. זה מס מיוחד על החקלאות. אם רוצים להטיל היטל על צריכת המים יכולתי להגין שיטילו היטל זה על כל המים פרט למים בחקלאות, כי אז נשלם כולנו במידה שווה.

ע. איכילוב:

שתי שאלות באותו נושא. היות וכאן הבעיה של הסכמה או התנגדות לשאלת הקיצוב במים, והיות שהסעיפים הנוטים לקיצוב מסבירים כהגנה למקרה הצורך של מחסור במים, אז אני רוצה לשאול שתי שאלות. במקום חמשת הסעיפים כפי שמנוסחים בהצעת החוק, מתוך גישה של התנגדות לקיצוב, האם יש לכם הצעה אחרת שבתוא במקום הצעה זו?

והשאלה השניה, מה אתם חושבים, היות ובאחד הסעיפים מדובר ביחסי עבודה זה מלמד גם למקרה של מחסור במים, האם המלים למקרה של מחסור במים יבואו בכל הסעיפים? האם זה עלול לתת סיפוק והקלה להתנגדות הזאת?

ד"ר יעקובסון:

קודם כל, מה פירוש המילים מחסור במים. לדעתי המלים מחסור במים לא אומרות כלום. אילו היה אמור בחוק במקרה של מחסור זמני של מים, זה היה מובן. היה ברור שאמנם יש באיזור מסויים או בארץ בכלל תמיד פחות מידי מים, אבל יש מחסור זמני, זאת אומרת שהיה קלוקול או דבר כזה. אבל כל הסעיף הזה אינו ברור. בחוק כתוב: "השר רשאי לקבוע גבולות צריכה מכסימליות", ואחר כך בא סעיף קטן 4, להגדיל את הצריכה לכמות המים. מה ההבדלים בין הסעיפים האלה? סעיפים 1-4 אומרים בערך את אותו הדבר ודומני, שצריכים לנסח את זה מחדש. אני לא רוצה צורך בקיצוב, ואני מתנגד לו. אנו יכולים להגיע לחסכוניות ניכרים מאד בדרכי קביעת נורמות ולא התנגדנו לזה באופן פרינציפיוני, ובדרך מדידת המים וכן הלאה. אם זה לא מספיק, אם יש איזורים קשים, יש לחלק את המים באופן ארצי, ויש היום אפשרויות לחלק את המים באופן ארצי. חשבו שעמק חפר צריך להיות איזור קצוב, מתברר שאפשר להעביר מים לשם מאיזור אחר. ואם יש צורך לקבוע עדיפויות, הרי אני אומר, אל נקבע עדיפויות אלא פשוט נאמר: גידולים מסויימים בחקלאות, נאסור אותם בכל הארץ. אני לא רוצה שבאיזור מנשה יהיה מותר מה שאסור באיזור חדרה, אלה שני איזורים שכנים, אלא שתהיה התאמה בין שני האיזורים. אם התברר שמקורות המים אינם מספיקים, שיקבע החוק של הכנסת שאסור למשל לגדל קרפיונים או משהו אחר.

מ. רוטמן:

אני חושב שהסעיף הזה בחוק, לעת עתה מיותר. לא הגענו לשעת חירום כזאת, וביחוד שלא נוצלו כל המקורות להעברת מי תהום. בחוק הניקוז ישנה סידרה מפורטת ויש לדאוג לניצול מקורות מים אלה, להעברת המים במקום שלא נעשה כלום, ולא להצביע על זאת.

בקשר לחסכוניות שראינו בחוק, ואנו תומכים בזה, והתראנו דוקא על בזבוזים לא בישוב החקלאי. אנו חושבים שלהכניס את הסעיף בחוק, עדין מוקדם. אם נגיע למצב כזה הכנסת תמיד יכולה להוציא חוק על שעת חירום על קיצובים. אנו חושבים שהמצב שלנו לא כל כך חמור כדי להכניס למפרע חוק חירום.

ע. איכילוב:

האם אותו סעיף 11, שהשר שומע את הטענות של מי שבא לטעון בקשר לקיפוח בקיצוב ענין המים. האם הסעיף מספיק? ואם לא, מה אתם מציעים במקום זה.

מר גוטמן:

הסעיף לא מספיק. יש חוק המגן על צרכן המים. בעל באר פרטית צריך להמשיך לתת מים בתנאים שנתן. יש גוף צבורי שנתן מים בשכירות ויש מים בלי שכירות. את העלאת מחיר המים הוא דושה לכפות בכל הדרכים על הצרכן, על הצבור. זה מצב שיכול להביא להפלייה. כך שלשמוע כל אדם פרטי וטענותיו, זאת לא הדרך. יש לקבוע את זכויות האדם מבלי שיבוא להלחם על זכויותיו. החוק צריך לשמור על זכויות האזרח למפרע.

ע. איכילוב:

לגבי איזורי קיצוב, סעיף 14. מה דעתכם, האם יש מקום לנתינת הסמכות הזאת? ואם כן האם גם במגבלות או לא.

ד"ר יעקובסון:

על פי רוב יש להגביל את הסמכות הזאת. ישנו סעיף 18 שהוא באופן עקרוני קובע כי כל בעל מפעל מים רשאי להמשיך באספקת המים. זאת זכותו היסודית. מותר להוציא את זה מידו רק בתנאים מיוחדים. למשל, אם נוצר מצב שהמים מלווים, קיימת סכנה של דלדול המים. אבל סעיף 14 מדבר על סמכות בלתי מוגבלת של נציג המים. כלומר, שאפשר למצוא את הנוסחה המתאימה. אני כדגע לא יכול לתת את הנוסחה המתאימה. נגד צו כזה הקובע סגירת באר, צריכה להנתן הזכות לערער בפני וועדת שפיטה.

ע. איכילוב:

חברת "ידקון" תבעה אותנו למשפט ואסרה עלינו להשתמש במתקן שלנו, ותבעה לחייב אותנו להשתמש במים מהמתקן שלה, וזה בשעה שלא הייתה בעיה של חוסר מים. באופן תיאורתי זה יכול לקרות גם עכשיו אם הדברים לא יהיו מוגדרים. אם נאמר לכל צרכן שיש לו באר, סגור את הבאר שלך וכך מים מהצנור שעובר לידך, על אף שאין המלחה ואפילו בגבול הקיצוב. ויכול להיות שאותו צרכן שיש לו מתקן מים משלו בלי המלחה, הוא יצטרך לעמוד במצב שיצטרך לשלם דמי זכות, או דמי היבור. אני שואל, איך את זה אפשר למנוע?

הי"ר ב. אבניאל:

בקשר לזה הודיעו לנו שאחרי שיקול דעת ימציאו לוועדת המשנה נוסחה מה הם מציעים כדי למנוע זאת.

שר החקלאות ק. לוז:

בסעיף 14 נאמר: "לשם ביצוע של הוראות מטן זה". היינו, הוא משתייך רק למקרים מסויימים. זאת לא זכות אבסולוטית בכל מקרה.

ע. איכילוב:

שתי שאלות שאלתי את באי כח המרכז החקלאי שהן מבחינה צבורית מעניינות. האם צריך להבטיח בחוק שלא יקרה שלא תינתן אף פעם, לא לשר ולא לנציג המים, אפשר להגביל לאדם שטח של צריכת מים. האם הדברים אינם עומדים בסתירה לכל ההגנות האחרות הדרושות? נביח שלפי החוק יגידו שבאיזור מנשה מותר לנטוע עוד 5000 דונם פרדס, והנה יופיע פתאום אדם אחד שיש לו 2000 דונם אדמה ויבקש מים בשביל 2000 דונם פרדס. יכולה להיות תשובה תקבל רק ל-50, 100, 200 דונם. האם החוק הזה צריך להיות מאד ברור שאפשרות כזאת, למנוע הגבלת יחידת שטח של האיכר מובטחת בחוק, או לא?

ד"ר יעקובסון:

התשובה צריכה לבוא בהגדרת זכות המים.
דומני שכל זמן שלא קיים חוק אשר מתכנן את החקלאות, צריכה להנתן זכות מים לכל אדם כל זמן שיש מים, ובהיקף שהוא ידרוש. אם אי-אפשר לספק מים ל-2000 דונם, לא ינתן דשיון ל-2000 דונם. אם קיימת אפשרות לספק מים, אז נציב המים לא יכול להגיד; אמנם יש לי כך וכך מים ואת זה אני מחלק ואני נותן לך רק 50 דונם. אם יבוא תכנון המגביל את הדבר הזה, הרי התכנון יכול לבוא רק בצורת חוק.

מר רוטמן:

למעשה, למרות שאין חוק, אם מישהו רוצה לקדוח באר או לחדש קידוח, הם נוהגים לא לאשר לו זאת למרות שהם משאירים כמות מים. וגם כאן, הצורמה ליחידה, הם לא מאשרים הגדלת שטחים.

מר נוימן:

אני רוצה לתקן עובדה. אני סבור שלא ימצא איש שיוכל להוכיח שמנהל המים מנע ממנו דשיון קידוח שלא על יסוד מצב הידרואולוגי מפורש. שום סיבות אחרות לא יוכלו לשמש יסוד לשלילת דשיון קידוח. וכל העניינים האחרים, השיקולים האחרים המהייבנים נטייה לתכנית ארצית ואיזורית הן באות כאשר באים לבקש מים מחוץ לאיזורי זכות המים ולא זכות לקידוח. בקשר לקידוח רק מצב הידרולוגי יכול לשמש יסוד לאי מתן דשיון.

שר החקלאות ק. לון:

בחוק הפיקוח על קידוחי המים, מי שקיבל סידור לדשיון קידוח, ושאי לפנות לשר החקלאות בערר, ושר החקלאות ממנה ועדת ערר לכל מקרה שחבר ערער. חברי הוועדה הם בדרך כלל מומחי מים, לרוב פרופסורים של הטכניון והאוניברסיטה והם דנים אך ורק מנקודת ראות של המצב ההידרולוגי. היו עררים שמינתי וועדת ערר שבדקה מה שבדקה, לפעמים אישרה את ההנחות של מנהל המים, והיה מקרה אחד שקבעה שאפשר לתת דשיון.

ע. איכילוב:

אם שר החקלאות יסכים להשהות לתקופה קצרה את הדיונים בחוק המים, תוך הענות להערה שצריך חוק מים אחד ולא שלושה או ארבעה חוקים, ולכלול את החוקים האחרים שלא כללו אותם, האם לדעתכם זה היה לטובת העניין שאני שואף אליו, או לא?

היו"ר ב. אבניאל:

האם ההפסד שיצא באבוד הזמן הזה, כדי לתת עוד פעם שהות לשר החקלאות להביא חוק מים אחד, הוא לא יהיה גדול מידי שאסור לנו לקחת אותו לאור הסכנות של חוסר המים או ההמלחמה, ומושב לחכות שלושה או ארבעה חודשים, או שלדעתכם אפשר לעבוד בד בבד על החוק הזה, לברר ולטפל בו, ויחד עם זה שמשרד החקלאות ינסה במשך הזמן לעבד ולהביא הצעה אחת.

ד"ר יעקובסון:

במידה ואין סתירות בין החוקים, יש למחוק במקום אחד ולהעביר חוק אחד. במידה ויש סתירות אז אין זאת שאלה של זמן כי סתירות צריכים לחסל, וצריכים לעשות את העבודה הזאת.

שר החקלאות ק. לון:

חוק הפיקוח על קידוחי מים וחוק הניקוז, היו בעצם פרקים של הצעת חוק המים. אולם, היו צרכים דחופים מאד והיה ברור מאד, אותם יודעים שעבוד חוק המים לקח שנים. ואז הוחלט לפני שנים להפריד חלקים אחדים מחוק המים ולהגישם כחוקי משנה לכנסת, היות והצרכים היו דחופים, כגון, מדידת המים. הוא הדין לגבי חוק הפיקוח על הקידוחים. אתם יודעים את המצב ההידרולוגי באיזורים אחדים של הארץ, והיה הכרח להפסיק את הקידוחים באיזורים מסויימים, על כל פנים להאבק על הקידוחים. משום כך נעשה מה שנעשה והוצאו חוקים מספר. אין סתירות בין החוקים האלה. יש הבדלים בטרמינולוגיה ואין ספק שזאת כוונתם. לאחר שהתקבל חוק המים להציע תיקונים מסויימים על מנת להחיש את הטרמינולוגיה והפרקטיקה בחוקים האלה. אם נדרש לעשות זאת עלשיון, נצטרך לעבד את זה, להביא לממשלה, לעבור את הפרוצדורה של החקיקה. החוק הזה הוגש לממשלה לפני שנה וחצי ורק עכשיו הגיע לוועדה. אם נעשה זאת בקצת הזאת, החוק לא יעבור, ולכן אני מבקש לא להציג קביעה כזאת.

ע. איכילוב:

מה דעתכם. לו היתה באה הצעה שלא רשות
מים ארצית אלא רשות איזורית או מחוזית.
הכוונה שלי להגיד שתהיינה שלוש או ארבע רשויות מים ארציות שהן תטפלנה
בכל הנוגע לאותו איזור, והשאלה הארצית תתנהל על ידי סידור מנהל ארצי,
על ידי השד. לי נראה שיש בזה הרבה הקלה מעשית של כל הטיפול בבעיות המים.
הייתי רוצה לשאול את דעתכם בענין הזה, איך היה נראה לכם דבר כזה.

ד"ר יעקובסון:

התשובה שלילית.

ג. שוקן:

נציגי התאחדות האכרים מציעים בתזכיר
שלהם למחוק את הטעיפים 10 - 15 ו- 19,
הטעיפים שנוגעים לאיזורי קיצוב, ומר יעקובסון אמר שהוא בעד הסדרים
כלל ארציים. מה שיקבע יקבע לא לפי איזורים אלא בשביל כל חלקי הארץ.
אם מוחקים את הטעיפים 10 - 15 ישאר מצב כפי שד"ר יעקובסון רוצה אותו.
הייתי רוצה שלאול את נציגי התאחדות האכרים האם זאת כוונתם, לי נראה
הדבר תמוהה. אני חושב כי בארץ מצב המים בין איזור לאיזור, וזה בכלל
אחד הגורמים לחוק הזה, שיש איזורים עם מים זורמים בשפע ויש איזורים
של מים בצמצום והעברת המים לשם יקרה מאד. אבל גם לאיזורים כאלה כמו
הנגב שמעבירים לשם מים, לא קובעים את המחיר הכלכלי המלא של המים. מפני
שמטעמים בטחוניים, צבוריים, כלליים מחליטים לתת טובסידיה לשימוש במים
ומספקים את המים במחיר נמוך יותר, אז יכול להיות מצב שאיזור שהמים
באופן אובייקטיבי יקרים מאד בו, המשק משתמש במים האלה בשביל מטרה
הדורשת הרבה מאד מים, גידול בננות, אספסת, המסקנה מן העמדה שלהם היא
שבמקרה זה אם אתם רוצים להגביל את השימוש במים למטרה זאת, אז צריך
להגביל זאת לא רק בנגב אלא בגנינוסר ובכל מקום בארץ. אם אתם חושבים
כך זה עומד בניצוד לדברים שאמרתם כאן כשדברתם בגד קרן האיזון.

אם נעשה פיקוח על השימוש במים כפי שאתם
מציעים, אותן הנורמות או אותן מטרות השימוש בכל חלקי הארץ, אתם מקפחים
ומגבילים באופן חמור ביותר בעלי קרקע שקנו בתנאים מיוחדים והם ידעו
שהם קונים קרקע באיזור שבו אפשר בהצלחה כלכלית לגדל גידול מסויים.

ד"ר יעקובסון:

בישיבה הראשונה הדגשתי שאני רואה דוקא את
מטכותו של שר החקלאות לקבוע כמות לפי
האופטימום שהוא אישר, וזאת כוונת סעיף 9. האופטימום הוא ענין התלוי
במין הגידול, זאת לא שאלה איזורית. באותם התנאים האקלימיים ובאותו
הקרקע האופטימום שווה בכל חלקי הארץ. לכן האופטימום זאת כמות מסוימת
הנחוצה לגידול כדי שיצליח, ומצד שני, לא יותר מהכמות הזאת.

היו"ר ב. אבניאל:

אותו שטח קרקע ובאותו האקלים, את זה
הם תובעים.

מ. אולמרט:

מה שאתה דורש, אתה שולל מאיזורים אחדים
אפשרות של קיום. ישנם איזורים בנגב שהתברר
שבמשך הזמן אפשר לגדל שם שני דברים, סלק סוכר ועוד משהו, ובשום מקום
לא כדאי לגדל זאת, אז שר החקלאות יהיה נאלץ להגביל את הגידול של סלק
הסוכר באיזורים אחרים על מנת שדבר זה ייעשה בנגב.

ד"ר יעקובסון:

הקו היסודי שלנו שאסור לערער את הקיים
כדי לבנות דבר חדש על ההריסות. אם הורסים
חקלאות באיזור מסויים כדי לבנות חקלאות באיזור אחר, לא עשינו דבר
לקידום החקלאות.

ג. שוקן:

האם אתה כולל בתנאים האלה גם את המחיר
האובייקטיבי של המים? באיזור מסויים
מחיר הפקת מים יכול להיות 20 פרוטה ובמקום אחר עם אותן האקלים ואותה
הקרקע זה עולה 500 פרוטה, כלומר אותם התנאים בשני האיזורים, אבל מה
עם המכסה של השימוש במים לאותם שני איזורים?

היו"ר ב. אבניאל:

במקום שהוא צריך הרבה יותר מים. האם אתה מחייב שיתנו לאותו מקום אותה כמות המים לשם גידול מסויים כמו באותו מקום שהוא שווה מים? או שאתה אומר שימציאו את המים.

ד"ר יעקובסון:

אני מניח שלא יעסקו בגידולים יקרים במקומות כאלה.

שר החקלאות ק. לוז:

הערה לגבי האופטימום. האופטימום אינו מותנה אך ורק בתנאי הקרקע והאקלים כי אם גם בשיקול הכלכלי. לדוגמה, אם תוספת של כמות מים מעלה את היבול ב-10%, אז במקום מסויים זה כדאי ובמקום אחר זה לא כדאי. אם ב-500 קוב מים מקבלים יבול מסויים, אז באישור שיש מים זולים כדאי להוסיף עוד 100 קוב מים על מנת לקבל 10% יבול, ובמקום אחר זה לא כדאי, כי תוספת המים תעלה יותר מאשר התוספת של ה-10% יבול.

צ. שוקן:

סעיף 15 מדבר על פיצויים במקרה וירד ערך מתקן המים. האם הסעיף היתה מטרתו, הדלדלות של מקורות המים? לי יש רושם שזעיף 15 מדבר על הדלדלות טבעית של מקור מים מסויים ולא באופן כללי. כי אם מקור מים מסויים נדלדל, זה אסון שפקד את בעל הקרקע ואז הוא לא יכול לבוא ולדרוש פיצויים מהמדינה.

מר רוטמן:

אמרנו שאם בגלל קיצוב, זכאי בעל המתקן לקבל פיצויים. זה לא מן המדינה, וצדכן המים לא צריך לקבל פיצויים בגלל שאיבד את זכותו על אותם מים. החוק לא אומר שגם הצדכן אלא בעל המתקן במקרה זה.

היו"ר ב. אבניאל:

אני חושב שבזה אנו יכולים לראות כנגמרת הופעתם המעניינת של נציגי התאחדות האכרים, אנו מודים להם, תודה רבה.

אנכי מברך את נציגי מרכז השלטון המקומי הנמצאים אתנו. לידיעת החברים, קבלנו תזכיר בכתב מפורט למדי של מרכז השלטון המקומי ותשובת מנהל המים של משרד החקלאות על התזכיר. הייתי מבקש לכן מנציגי השלטון המקומי להבהיר את הדברים היסודיים שהם חושבים שלא נלמד עליהם מהתזכיר והתשובה.

מר הוכשטיין:

הבאנו הערות לחוק המים בשלוש נקודות ראות. האחת - שהראשות המקומית מספקת מים, השניה - קונה מים ומספקת לצדכן, השלישית - כמי יצגת את האינטרסים של הצדכן במקום. בראש וראשונה הערנו על החוק עצמו אשר איננו מביע די צורכו את מפעלי המים הרבים הנמצאים ברשויות המקומיות. בסעיף 36 שם נקבעו זכויות מסויימות לרשויות המקומיות, איננו רואים שהזכויות המופיעות שם משתוות עם הנקודות המתעוררות בהצעת חוק זה. אנו רואים גם סתירה וניגוד, ומשום כך פתחנו בהערות על כל סעיפי החוק הנוגעים לשלטון המקומי.

עו"ד יחיאל:

באופן כללי נראה לי שרואים כאגודה שיתופית בקשר למים, היסוד הראשון לשלטון המקומי בכל מושבה ובכל מקום. אמנם בכל מקום שישנה רשות מקומית, צריכה הרשות המקומית לטפל גם בשאלת אספקת המים לתושביה. החוק בצורתו הנוכחית איננו נותן את האפשרות הזאת. החוק בצורתו הנוכחית מאפשר העברת רשויות מים אשר אינן זהות עם הרשויות המקומיות. לכן הנקודה העיקרית היא הדרישה שלכל מקום תאושר זכות בין שתי האפשרויות האלה.

היו"ר ב. אבניאל:

שזה יקבע בחוק באופן אוטומטי?

עו"ד יחיאל:

שזה יקבע בחוק באופן אוטומטי.

לקבוע שעיריה או מועצה מקומית היא רשות מקומית למים לגבי איזור שיפוטי.
אני מציע שתשאלו שאלות.

מר בן-צבי:
זאת בקודה לא משפטית אולי מקומית יותר
מאשר משפטית. השר קובע שחוק המדינה צריך

להיות לפי דירות...

היו"ר ב. אבניאל:
נדחה את הישיבה הזאת, ניתן לחברים שלהם
שהות לעבור גם על התזכיר וגם על התשובה,
ובשיבה הבאה שנזמין אתכם, תתרכזו רק באותן הנקודות הנראות לכם כחשובות
להעיר את הערותיכם או להסבירן. אנו נשאל שאלות, נכין את השאלות.

בזה אני נועל את הישיבה.

הישיבה נועלה בשעה 1300.

=====